Meer dan 55 duizend kinderen geadopteerd sinds invoering adoptiewet

John de Winter, Arie Eilbracht en Arno Sprangers

Sinds de invoering van de adoptiewet in 1956 zijn in Nederland ruim 55 duizend kinderen geadopteerd. Tot midden jaren zeventig waren dit vooral Nederlandse kinderen, daarna hoofdzakelijk buitenlandse. Het totaal aantal geadopteerde buitenlandse kinderen is met 39 duizend meer dan twee keer zo groot als het aantal geadopteerde Nederlandse kinderen. Het aantal geadopteerde meisjes is iets groter dan het aantal geadopteerde jongens. De laatste jaren is China het belangrijkste herkomstland van adoptiekinderen.

1. Gewone adopties

In Nederland is adoptie sinds 1956 wettelijk geregeld (Sprangers et al., 2006). Vóór de invoering van de adoptiewet konden kinderen wel in een pleeggezin worden opgenomen, maar niet in juridische zin worden geadopteerd. De eerste formele adopties dateren van 1957.
Er zijn twee categorieën adopties: 'gewone' adopties en stiefouderadopties. Bij een gewone adoptie is geen van de adoptieouders de biologische ouder van het te adopteren kind. Bij een stiefouderadoptie adopteert de (nieuwe) partner van één van de biologische ouders het kind. Het gaat hierbij dus om adoptie door één persoon, waarbij de juridische band met de andere ouder – als die er is – wordt verbroken.
Dit artikel beschrijft alleen gewone adopties; stiefouderadopties blijven buiten beschouwing. Strikt genomen kan het bij een adoptie om meerdere kinderen gaan. Waar in dit artikel wordt gesproken over adopties, gaat het om aantallen adoptiekinderen.

Adoptiestatistiek

Gegevens over de periode 1995–heden (huidige adoptiestatistiek)
Met het oog op de beschrijving van het aantal adoptiekinderen en hun kenmerken is bij het CBS een bestand met gegevens over adoptiekinderen opgebouwd met behulp van gegevens van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) over migratiemotieven en gegevens uit de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). Dit bestand bevat gegevens vanaf verslagjaar 1995.
Voor het bouwen van een bestand met gegevens over adoptiekinderen is in eerste instantie – per jaar van vestiging – uitgegaan van de niet-Nederlandse kinderen die in het desbetreffende jaar naar Nederland zijn gemigreerd en van wie bekend is dat adoptie het doel is geweest van de immigratie. De gegevens over het verblijfsdoel (of migratiemotief) zijn afkomstig van de IND.
Aangezien niet alle adoptiekinderen een niet-Nederlandse nationaliteit hebben (en dus niet alle adoptiekinderen bekend zijn bij de IND) is in de tweede stap – per jaar van vestiging – uitgegaan van kinderen jonger dan 12 jaar voor wie geldt dat de datum van ingang van de familierechtelijke betrekking met beide ouders later is dan de geboortedatum. Een kenmerk van een adoptie is immers dat de juridische band tussen ouder en kind pas na de geboorte is ontstaan.
Daarnaast zijn in deze stap de kinderen geselecteerd voor wie geldt dat er geen datum bekend is voor de ingang van de familierechtelijke betrekking met beide ouders, en de kinderen voor wie geldt dat de familierechtelijke betrekking met de ene ouder later is ingegaan dan de geboortedatum, terwijl deze datum voor een eventuele tweede ouder niet bekend is.
Bij de laatste stap is het resulterende bestand met informatie over adoptiekinderen vergeleken met het bestand met migratiemotieven van de IND. In deze fase is een correctie uitgevoerd als bleek dat een kind dat in bovengenoemde tweede stap als adoptiekind was bestempeld met een ander motief (bijvoorbeeld asiel of gezinshereniging) was binnengekomen.

Gegevens van vóór 1995
De adoptiecijfers van vóór 1995 zijn ontleend aan opgaven van de arrondissementsrechtbanken, gerechtshoven en de Hoge Raad. De totalen bevatten toegewezen adoptieverzoeken voor zowel Nederlandse als buitenlandse kinderen. Voor de verdeling naar binnenlandse en buitenlandse kinderen en geslacht is gebruikt gemaakt van verhoudingscijfers van de Centrale Adoptieraad en de Raden voor de Kinderbescherming.

2. Eerst vooral uit Nederland, later vooral uit buitenland

In de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw werden vooral Nederlandse kinderen geadopteerd. Vanaf de jaren zestig nam dit aantal sterk toe, mede door de stijging van het aantal tienermoeders (Sprangers et al., 2006). Door de invoering van de Algemene bijstandswet in de jaren zestig werden de mogelijkheden voor jonge alleenstaande moeders om hun kind te behouden steeds beter. Ook werd het meer en meer als onwenselijk beschouwd dat moeders afstand moesten doen van hun kinderen. Mede door deze ontwikkeling en de introductie van de anticonceptiepil nam het aantal Nederlandse adoptiekinderen medio jaren zeventig sterk af. Tegelijkertijd steeg het aantal buitenlandse adoptiekinderen explosief *(grafiek 1)*.

Volgens Hoksbergen (2002) kwamen in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw veel adoptiekinderen uit Zuid-Korea, Indonesië en India. In de jaren tachtig en negentig werden ook veel kinderen uit Sri Lanka geadopteerd. In de CBS-statistiek zijn vanaf het verslagjaar 1995 gege-

1. Aantal in Nederland en in het buitenland geboren adoptiekinderen

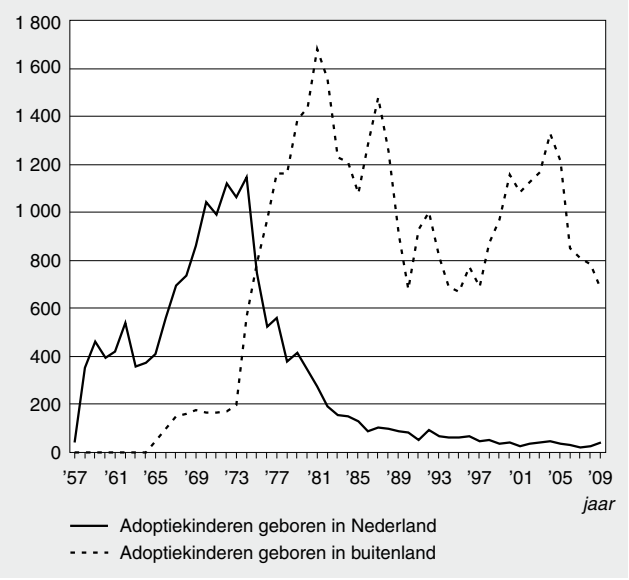

3. Aantal adoptiekinderen naar geslacht

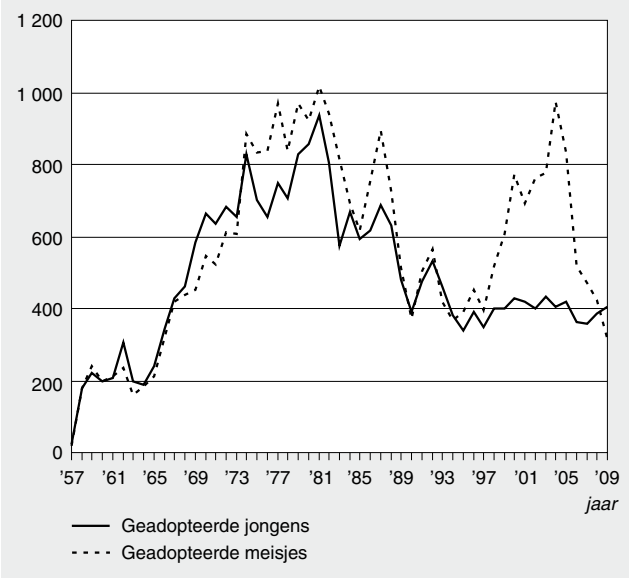

vens per land beschikbaar. Van 1995 tot en met 1997 was Colombia het belangrijkste herkomstland van adoptiekinderen. In 1998 nam China deze positie over. In 2004 werden ongeveer 800 Chinese kinderen geadopteerd. Daarmee was bijna 60 procent van de buitenlandse adoptiekinderen van Chinese herkomst. De adoptie van Chinese kinderen hangt samen met het Chinese één-kindbeleid, dat voorschrijft dat ouders in principe slechts één kind mogen hebben (Sprangers et al., 2010).

2. Aantal adoptiekinderen naar geboorteland in de periode 1995–2009

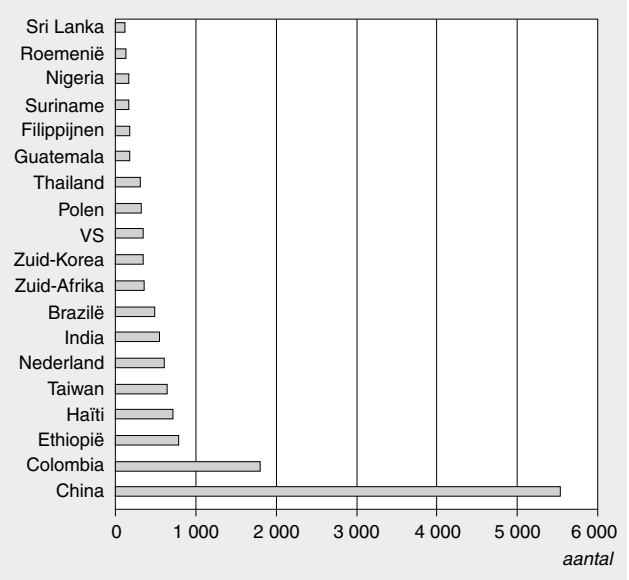

3. Meer meisjes dan jongens

Over de gehele periode van 1957 tot en met 2009 gerekend zijn in ons land meer meisjes dan jongens geadopteerd (*grafiek 3*). In totaal ging het om 29,9 duizend meisjes tegen 25,7 duizend jongens.

Tot het einde van de vorige eeuw verschilde het aantal geadopteerde jongens niet veel van het aantal meisjes, maar sinds de eeuwwisseling is het meisjesoverschot groot. Dit komt doordat het bij de adopties uit China – de laatste jaren het belangrijkste herkomstland van adoptiekinderen – vooral om meisjes ging. Omdat Chinese ouders veelal de voorkeur geven aan een zoon boven een dochter, werden pasgeboren meisjes vaak te vondeling gelegd. De meerderheid van de kinderen in Chinese kindertehuizen bestond daardoor uit meisjes.

Sinds 2004 daalt het aantal adoptiekinderen uit China. Deze afname hangt samen met de relatief gunstige economische ontwikkeling in China en de toename van het aantal adoptieverzoeken uit andere landen. Ook worden steeds meer Chinese kinderen in het eigen land geadopteerd. De daling van het aantal Chinese adoptiekinderen doet zich alleen voor bij meisjes. Het aantal jongens is juist gestegen, waardoor het aandeel jongens onder Chinese adoptiekinderen is toegenomen van 5 procent in 2000 naar 56 procent in 2009. Bij de jongens uit China gaat het veelal om kinderen met een medisch probleem. China kent een speciale procedure voor deze zogenoemde *special needs*-kinderen.

Volgens de Vereniging Wereldkinderen (www.wereldkinderen.nl) is er sprake van een wereldwijde daling van het aantal kinderen dat met adoptie kan worden geholpen. De verklaring hiervoor is onder meer dat in het Haags Adoptieverdrag (kader 2) is opgenomen dat eerst moet worden gezocht naar lokale opvangmogelijkheden voordat adoptie naar het buitenland wordt overwogen. Hierdoor neemt in de landen die bij dit verdrag zijn aangesloten het aantal binnenlandse adopties toe, terwijl het aantal buitenlandse adopties terugloopt.

Adoptieprocedure

De regels voor buitenlandse adopties zijn vastgelegd in de Wet opneming buitenlandse kinderen ter adoptie (Wobka). De adoptieprocedure begint met het indienen van een aanvraag om beginseltoestemming te krijgen en in aanmerking te komen voor het adopteren van een buitenlands kind.
Aanvragers moeten aan verschillende voorwaarden voldoen. Zo mogen ze maximaal 41 jaar oud zijn en moet het kind jonger dan 6 jaar zijn, tenzij er bijzondere omstandigheden zijn.
Het ministerie van Justitie besluit uiteindelijk op basis van een advies van de Raad voor de Kinderbescherming tot het verlenen van een beginseltoestemming.
Zowel gehuwden als samenwonende en individuele aanvragers kunnen in aanmerking komen voor adoptie van een kind. Dit geldt sinds 1 januari 2009 ook voor paren van gelijk geslacht, maar voorwaarde is dan wel dat het land van herkomst adoptie door zulke paren toestaat. Is dit niet het geval, maar staat het land van herkomst adoptie door één persoon wel toe, dan kan één van partners het kind adopteren. Nadat de partners het kind minimaal één jaar gezamenlijk hebben verzorgd en opgevoed, kan de partner van de adoptieouder het kind vervolgens ook adopteren.
Naast de regels en voorwaarden in Nederland hebben adoptieouders dus ook te maken met de regels van het land waaruit ze een kind willen adopteren. Zo moeten de autoriteiten in het land van herkomst ermee instemmen dat het kind het land verlaat. Daarnaast staan veel landen adoptie door één persoon niet toe en worden er vaak andere leeftijdsgrenzen gehanteerd dan de bovengrens van 6 jaar die in Nederland geldt.
In 1993 is in Den Haag een verdrag gesloten over samenwerking op het gebied van de buitenlandse adoptie. De landen die zijn aangesloten bij dit Haags Adoptieverdrag hebben afspraken gemaakt over adoptie, waarbij het belang van het kind voorop staat. Als Nederlandse ouders een kind adopteren uit een land dat is aangesloten bij het Haags Adoptieverdrag, wordt de adoptie volledig erkend zonder tussenkomst van een Nederlandse rechtbank. Adopties uit landen die niet bij het Haags Adoptieverdrag zijn aangesloten moeten worden goedgekeurd door de Nederlandse rechter.

Voor meer informatie: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/adoptie en Stichting Adoptievoorzieningen (www.adoptie.nl).

Literatuur

Hoksbergen, R.A.C., 2002, Vijftig jaar adoptie in Nederland. Een historisch-statistische beschouwing. Adoptie Centrum Universiteit van Utrecht.

Sprangers, A.H., J. de Jong en M. van Zee, 2006, Halve eeuw adopties in Nederland. Demos 22(10), blz. 96–101. NIDI, Den Haag.

Sprangers, A.H., A. Eilbracht en H. Nicolaas, 2010, Aantal adoptiekinderen afgenomen. Bevolkingstrends 58(2), blz. 29–31.